

سلسله دس‌هاي محدوديت

حلقه دهم

فروشگاه تخصصی کتب دینی

دکتر سید محمد کربنی هاشمی

سرشناسه: بنی هاشمی، سید محمد، عنوان و نام پدیدآور: انتظار فرج؛ سلسله درس‌های مهدویت، حلقه دهم / سید محمد بنی هاشمی.

مشخصات نشر: تهران: مرکز فرهنگی انتشاراتی منیر، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۲۲۸ ص.

شابک جلد دهم: ۰۵۳۹-۹۶۴-۲۱۱-۴

شابک دوره: ۰۵۳۹-۹۶۴-۱۵۸-۲

و ضمیت فهرستنويسي: فيبا.

يادداشت: كتابنامه: همچنین به صورت زيرنويس.

موضوع: محمدين حسن (عج)، امام دوازدهم، ق. احاديث، مهدویت.

موضوع: محمدين حسن (عج)، امام دوازدهم، ق. غبیت، دعاها.

ردپندی کنگره: ۱۳۸۸ س ۸۳ ب ۲۴۴ BP

ردپندی ديوسي: ۰۴۶۲/ ۲۹۷

شماره کتابخاناسي ملي: ۱۷۹۴۱۵

ISBN 978 - 964 - 539 - 211 - 4 شاگردی

فروشنده اینجا فرج امیری

سید محمد بنی‌هاشمی
ناشر: مرکز فرهنگی انتشاراتی منیر
نویت چاپ: اول / ۱۳۸۹
تیراز: ۲۰۰۰ نسخه
حروفچینی: شبیر / ۷۷۵۲۱۸۳۶
چاپ: صاحب‌کوثر

دفتر مرکزی: خیابان مجاهدین، چهارراه ابیضدار، ساختمان پژوهشکار، واحد ۹ تلفن و فاکس: ۰۷۷ ۵۲ ۱۸ ۳۶ (خط ۷۵۲۱۸۳۳۶-۰۹۳۵) فروشنده: قلمداد، خیابان امیر، خیابان: مهدوی رو، بلاک ۴۶ تلفن: ۰۶۸۰۱-۳۳۵۴ (خط ۷۵۲۱۸۳۳۶)

وب سایت: <http://www.monir.com>
بست الکترونیک: info@monir.com

دیگر مراکز پخش: نشر نیک معارف، ۶۶۹۵۰۱۰ * نشر آفاق، ۲۲۸۴۷۰۳۵ * دارالکتب الایلامیه، ۵۵۶۲۰۴۱۰
نپ، ابجه، ۸۸۹۷۶۱۹۸ * پخش، آنده، ۳۳۹۳۰۴۹۶

۳۵۰۰ تهمان

فروشگاه تخصصی کتب دینی

این حلقه به نیابت از:

مدافع مکتب تشیع

علامه حلی علیه السلام به پیشگاه:

مہین دخت سید الشہداء علیہ السلام

حضرت سکینه علیها السلام

تقديم مي گردد.

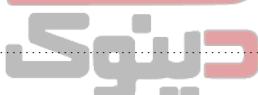

فروشگاه تخصصی کتب دینی

فهرست مطالب

بخش اول: اهمیت و تعریف انتظار

۱۵	فصل اول: وجوب انتظار
۱۵	درس اول: وجوب انتظار
۱۵	انتظار، شرط قبولی اعمال فوتشگاه تخصصی کتب دینی
۱۹	وجوب انتظار قائم علیه
۲۰	عوامل ایجاد کننده انتظار
۲۷	فصل دوم: انتظار ظهور
۲۷	درس دوم: انتظار ظهور
۲۷	غیر قابل توصیف بودن انتظار
۲۹	تعریف انتظار از روی ملزمات و لوازم آن
۳۱	آمادگی برای ظهور امام علیه
۳۵	فصل سوم: انتظار فرج
۳۵	درس سوم: انتظار فرج

۸ انتظار فرج

۳۵	انتظار، ضد یا سر
۴۰	انتظار فرج، بالاترین عبادت مؤمن
۴۳	انتظار فرج همراه با رضا و تسليم به قضای الهی
۴۵	پرسش‌های مفهومی از درس‌های ۱ تا ۳

بخش دوم: انتظار فرج امام عصر ع و اقسام آن

۴۹	فصل اول: انتظار فرج امام عصر <small>ع</small>
۴۹	درس چهارم: غیبت امام <small>ع</small> ، بزرگترین گرفتاری عصر
۴۹	رابطه شدت انتظار با شدت گرفتاری
۵۱	گرفتاری غیبت
۵۴	محرومیت‌های ناشی از غیبت
۵۸	درس پنجم: مقایسه زمان غیبت با زمان ظهور
۵۸	برطرف شدن اندوه‌ها و گرفتاری‌ها
۶۰	گرد آمدن بر محور دین حق
۶۲	کامل شدن عقول
۶۵	درس ششم: اهمیت احساس درد
۶۵	شکایت از غیبت
۶۸	شکایت همراه با رضا
۷۱	ظهور موفور السرور
۷۳	غفلت از درد غیبت امام
۷۷	درس هفتم: رنج و مصیبت مؤمن از وقوع ظلم
۷۷	برطرف شدن ظلم به دست امام عصر <small>ع</small>
۷۹	اندوه مؤمن از وقوع ظلم در هر نقطه زمین
۸۰	اندوه امام صادق <small>ع</small> از ظلم به یک شیعه
۸۵	پرسش‌های مفهومی از درس‌های ۴ تا ۷

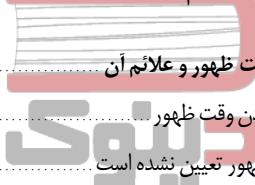
فهرست مطالب ۹

۸۷	فصل دوم: انتظار فرج منتظر
۸۷	درس هشتم: انتظار فرج کامل
۸۷	صاحب بالاترین درجه ایمان
۸۸	صاحب شدیدترین گرفتاری
۸۹	سپرده شدن هدایت خلق به امام علی‌الله
۹۱	گرفتاری امام عصر علی‌الله به سبب گرفتاری های شیعیان
۹۸	درس نهم: برترین منتظر
۹۸	احلاق «منتظر» بر امام عصر علی‌الله در احادیث
۱۰۰	دعای عبارات
۱۰۶	پرسش‌های مفهومی از درس‌های ۸ و ۹
۱۰۷	فصل سوم: مراتب انتظار فرج
۱۰۷	درس دهم: جایگاه «نیت» در عبادات
۱۰۷	ارزش عمل به نیت آن است
۱۰۹	قصد قربت در نیت
۱۱۳	مراتب قصد قربت
۱۲۰	درس بایزدهم: قصد قربت در انتظار فرج امام عصر علی‌الله
۱۲۰	انتظار فرج بدون قصد قربت
۱۲۳	انتظار فرج با قصد قربت
۱۲۵	پرسش‌های مفهومی از درس‌های ۱۰ و ۱۱
۱۲۶	درس دوازدهم: مراتب انتظار فرج بر اساس منزلت آن که فرجش را انتظار می‌کشیم
۱۲۶	انتظار فرج چه کسی؟
۱۳۱	در انتظار رفع گرفتاری از خود امام عصر علی‌الله
۱۳۷	درس سیزدهم: بالاترین درجه انتظار
۱۳۷	متناظر با بالاترین درجه معرفت و محبت

۱۰ □ انتظار فرج

۱۳۷	رابطه محبت با انتظار فرج
۱۴۰	محبت امام عصر <small>علیهم السلام</small>
۱۴۴	نشانه‌های محبت خالص
۱۴۹	درس چهاردهم: درخواست رفع گرفتاری از امام عصر <small>علیهم السلام</small>
۱۴۹	دعای قنوت امام عسکری <small>علیهم السلام</small> در فرج فرزند خود
۱۵۳	دونمونه از دعاهاي امام عصر <small>علیهم السلام</small> در تعجیل فرج خودشان
۱۵۵	عالی ترین رتبه انتظار فرج امام عصر <small>علیهم السلام</small>
۱۵۹	پرسش‌های مفهومی از درس‌های ۱۲ تا ۱۴

بخش سوم: انتظار لحظه به لحظه

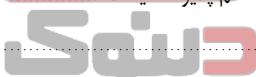
۱۶۳	فصل اول: بداء پذیر بودن وقت ظهور و علائم آن
۱۶۳	درس پانزدهم: بدایی بودن وقت ظهور
۱۶۳	وقت قطعی برای ظهور تعیین نشده است
۱۶۴	اعتقاد به «بداء» <small>فروتنگاه تخصصی کتب دینی</small>
۱۶۸	علم به بداییات، مخصوص خداست
۱۷۲	ائمه: وقتی برای ظهور تعیین نکرده‌اند
۱۷۵	درس شانزدهم: بداء پذیر بودن علائم ظهور
۱۷۵	مقدمات و علائم ظهور هم بداء پذیرند
۱۸۰	علائم محتمم هم بداء پذیرند
۱۸۳	نیازی به علائم نیست
۱۸۵	پرسش‌های مفهومی از درس‌های ۱۵ و ۱۶

فصل دوم: ناگهانی بودن ظهور امام علیهم السلام

۱۸۷	درس هفدهم: اصلاح امر ظهور در يك شب
-----	------------------------------------

فهرست مطالب ۱۱

۱۸۷	شیعیه حضرت موسی علیهم السلام
۱۹۰	امیدوارتر باش
۱۹۲	حیرت امام علیهم السلام
۱۹۵	درس هجدهم: مقدمه نداشتن ظهور (۱)
۱۹۵	یأس از فرج در هنگام فرج
۱۹۹	ظهور به طور ناگهانی محقق می شود
۲۰۱	نقد نظریه «ظهور صغیری»
۲۰۶	درس نوزدهم: مقدمه نداشتن ظهور (۲)
۲۰۶	تجليات امام عصر علیهم السلام در گذشته
۲۱۰	علائم حتمی ظهور چه می شود؟
۲۱۴	درس بیستم: وظیفه امیدواری به ظهور
۲۱۴	یأس از ظهور، یک لحظه هم پذیرفته نیست
۲۱۷	نزدیک شمردن ظهور
۲۲۱	پرسش های مفهومی از درس های ۱۷ تا ۲۰
۲۲۳	فهرست منابع

فروشگاه تخصصی کتب دینی

بخش اول

فروشگاه تخصصی کتب دینی

از مباحث حلقه‌های پیشین قطره‌ای از دریای معرفت امام عصر علیه السلام چشیدیم؛ هم او که حجت خدا در زمین، چشم خداوند در میان خلق، نور هدایت پروردگار، کشتی نجات، چشمۀ حیات و در یک کلام، بزرگترین نعمت الهی است که برتر از توصیف و تصوّر ماست. (اشاره به فرمایش امیرالمؤمنین علیه السلام در حدیث نورانیت، بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲)

چنین نعمتی قرن‌هاست که از ما پنهان شده و ما از فیض ظهور او محرومیم.

در این میان آنچه سبب گشایش امر ما محرومان و گرفتاران می‌باشد، «انتظار» آن عزیز است که باید هرچه بیشتر مورد تأمل قرار گیرد تا دقایق آن، فهم و سپس به کار بسته شود.

در این بخش ابتدا به اهمیت انتظار و جایگاه آن در دین اشاره کرده و سپس با توجه به وجودانی بودن حال انتظار به تعریف آن پرداخته‌ایم. توضیح اینکه چرا انتظار فرج، بالاترین عبادت خداوند و محبوب‌ترین عمل نزد اوست، در همین بخش آمده است.

۱ فصل

وجوب انتظار

انتظار، شرط قبولی اعمال تگاه تخصصی کتب دینی

هر عمل دینی برای آنکه عبادتی مقبول در پیشگاه خدای متعال تلقی شود، باید شرایطی داشته باشد که بخش عمدہ‌ای از این شرایط به شخص عمل کننده مربوط می‌شود. اینها همان اموری است که گاهی به عنوان «دین» از آن یاد می‌شود؛ دین صحیح و مطابق خواست خداوند. در فرمایشی از امیر مؤمنان علیهم السلام به این حقیقت اشاره شده است که هیچ کار خوبی از غیر شخص دیندار پذیرفته نیست:

أَيُّهَا النَّاسُ! دِينَكُمْ! دِينَكُمْ! تَمَسَّكُوا بِهِ وَلَا يُزِيلَنَّكُمْ أَحَدٌ عَنْهُ. لِأَنَّ السَّيِّئَةَ فِيهِ خَيْرٌ مِّنَ الْحَسَنَةِ فِي غَيْرِهِ. لِأَنَّ السَّيِّئَةَ فِيهِ

تُغْفَرُ وَ الْحَسَنَةَ فِي غَيْرِهِ لَا تُقْبَلُ.^۱

ای مردم! مراقب دین خود باشید! مراقب دین خود باشید! به آن تمسک کنید و کسی شما را از آن خارج نسازد و برنگرداند. زیرا کار بد در دین، از کار خوب در غیر دین بهتر است. چون کار بد در دین بخشوذه می شود، اما کار خوب در غیر دین پذیرفته نمی شود.

پس قبل از انجام هر عملی، باید دینی را که شرط پذیرفته شدن همه اعمال است، بشناسیم و این امر با مراجعه به احادیث کامل‌روشن می‌گردد.

فردی در حالی که نوشهای همراه خود داشت، خدمت حضرت باقرالعلوم علیه السلام رسید. ایشان پیش از آنکه او نوشته‌اش را باز کند، فرمودند:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

هَذِهِ صَحِيفَةٌ مُخَاصِّصٌ يَسْأَلُ عَنِ الدِّينِ الَّذِي يُقْبَلُ فِيهِ الْعَمَلُ.
این، نوشتۀ بحث کنندۀ است که سؤال می‌کند درباره آن دینی که عمل در آن پذیرفته است.

آن شخص گفت: خدا شما را رحمت کند. این همان چیزی است که من می‌خواهم. آنگاه حضرت فرمودند:

شَهادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا ﷺ
عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، وَ تَقْرُبُ ما جَاءَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، وَ الْوِلَايَةُ لَنَا
أَهْلَ الْبَيْتِ، وَ الْبَرَاءَةُ مِنْ عَدُوِّنَا، وَ التَّسْلِيمُ لِأَمْرِنَا، وَ الْوَرَعُ، وَ

فصل اوّل: وجوب انتظار ۱۷

الْوَاضْعُ، وَ الْإِنْتِظَارُ قَائِمِنَا؛ فَإِنَّ لَنَا دُولَةً إِذَا شَاءَ اللَّهُ جَاءَ بِهَا.^۱

گواهی دادن به توحید پروردگار و اینکه حضرت محمد ﷺ بنده و فرستاده اوست، و اقرار به آنچه از جانب خداوند آمده و پذیرفتن ولایت اهل بیت علیهم السلام، و بیزاری جستن از دشمن مأ و تسليم شدن نسبت به امر ما، و ورع، و فروتنی، و در انتظار قیام کننده ما بودن؛ چون برای ما دولتی است که هرگاه خداوند بخواهد، آن را محقق می‌سازد.

طبق این بیان، انتظار قائم اهل بیت علیهم السلام از ارکان دینی است که عمل در آن پذیرفته می‌شود.

در حدیث دیگری ابو بصیر از حضرت صادق علیهم السلام نقل می‌کند که ایشان روزی چنین فرمودند:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا لَا يَتَبَلَّغُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْعِبَادِ عَمَلًا إِلَّا يَهُ؟
آیا شما را خبر ندهم به آنچه خدای عز و جل هیچ عملی را از بندگان جز به سبب آن نمی‌پذیرد؟

ابو بصیر عرض می‌کند: بله، بفرمایید. آنگاه حضرت چنین توضیح می‌دهند:

شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ [وَ رَسُولُهُ]، وَ الْإِقْرَارُ بِمَا أَمْرَ اللَّهُ، وَ الْوِلَايَةُ لَنَا، وَ الْبَرَاءَةُ مِنْ أَعْدَاءِنَا، -يَعْنِي الْأَئِمَّةَ خَاصَّةً- وَ التَّسْلِيمُ لَهُمْ، وَ الْوَرَعُ، وَ الْاجْتِهادُ، وَ الطُّمَّاْيِنَةُ، وَ الْإِنْتِظَارُ لِلْقَائِمِ علیهم السلام.^۲

۱- اصول کافی، کتاب الایمان و الكفر، باب دعائم الاسلام، ح ۱۳ .

۲- الغيبة، نعمانی، باب ۱۱ ح ۱۶ .

گواهی دادن به توحید پروردگار و اینکه حضرت محمد ﷺ بنده (و فرستاده) اوست، و اقرار به آنچه خداوند دستور فرموده، و ولایت ما، و بیزاری جستن از دشمنان ما -منظور خصوص ائمه علیهم السلام است - و تسليم شدن نسبت به ایشان، و ورع، و کوشش (در راه عمل به شرع)، و طمأنینه، و در انتظار حضرت قائم علیهم السلام بودن.

بنابراین هیچ عملی در دین، بدون حالت انتظار مهدی موعود علیهم السلام مقبول درگاه الهی نیست. منظور از مقبول شدن این است که آن عمل، عبادتی تلقی شود که مشمول پاداش پروردگار قرار گیرد و باعث تقریب شخص به پیشگاه الهی شود.

پاداش‌هایی که برای انجام یک عمل خاص در کتاب و سنت آمده است، همگی بر عمل مقبول، مترتب می‌شود و اگر آن عمل، حائز شرایط قبولی نباشد، انجام دهنده آن استحقاق هیچگونه پاداشی از جانب خداوند ندارد. با این وصف بدون حال انتظار قائم علیهم السلام استحقاق هیچ خیر و پاداشی بابت انجام عبادات برای انسان پدید نمی‌آید.

البته اگر خداوند بخواهد از روی فضل و کرم خویش، یک عبادت ناقص و فاقد بعضی شرایط را از بنده‌ای پذیرد، بحث دیگری است، ولی آنچه طبق وعده‌های الهی و براساس مقررات وضع شده، سبب قبولی اعمال است، همان شرایط اعلام شده می‌باشد.

وجوب انتظار قائم علی‌الله

در احادیث متعددی از معصومین علی‌الله، قیام کننده از اهل بیت علی‌الله
که انتظار ظهرش از ارکان دین به شمار آمده، دقیقاً معرفی شده است.
به عنوان نمونه از حضرت جواد الائمه علی‌الله نقل شده است که فرمودند:

إِنَّ الْقَائِمَ مِنَا هُوَ الْمَهْدُىُ الَّذِي يَجِبُ أَنْ يُتَظَّرَ فِي غَيْبِهِ.^۱

همانا قیام کننده از ما (اهل بیت علی‌الله) همان مهدی علی‌الله است که
انتظار او در (زمان) غیبتش واجب است.

تعبیر و جوب، در فرمایش حضرت جواد علی‌الله نشان دهنده ضرورت
حال انتظار در زمان پنهانی امام علی‌الله می‌باشد. نتیجه‌های که از کل این
بحث گرفته می‌شود این است که دینداری و بندگی خدا جز به شرط
تحقیق این رکن مهم - یعنی انتظار قائم علی‌الله - امکان ندارد و کسی که به
دنیال عبادت پروردگار است، نباید از این امر واجب غفلت بورزد.

اماًنکته‌ای که در اینجا به صورت سوال یا اشکال مطرح می‌شود این
است که: مگر حالت انتظار یک حالت اختیاری است که بتواند متعلق
وجوب قرار گیرد؟ آیا اساساً امر به انتظار داشتن صحیح است؟

هر کس حال انتظار را در خودش وجودان کرده باشد، تصدیق می‌کند
که این حال بدون وجود مقدماتش در انسان ایجاد نمی‌شود و اگر
مقدمات آن به طور کامل موجود شود، «انتظار» قهراً حاصل می‌شود و
نیاز به امر و دستوری در مورد آن نیست.

بنابراین می‌توان گفت: اصل حالت انتظار داشتن بسان افعالی چون

۱- کمال الدین ج ۲ ص ۳۷۷ باب ۳۶ ح ۱.

خوردن و آشامیدن، اختیاری انسان نیست. اگر کسی طالب ایجاد این حال باشد، باید مقدمات آن را در خودش فراهم کند و در صورت تحقق آن مقدمات، حالت انتظار خودبه خود به وجود می‌آید. پس امر به انتظار و وجوب آن، در حقیقت به ایجاد آن مقدمات برمی‌گردد.

البته انتظار دارای شدت و ضعف می‌باشد و هر درجه‌ای از آن، مقدمات خاص خود را دارد. پایین ترین درجه انتظار وقتی است که انسان احتمال وقوع چیزی را بدهد. شدت انتظار بستگی به قوت این احتمال دارد. احتمال بالاتر، انتظار قوی تری را موجب می‌گردد و وقت انتظار منشأ پیدایش آثاری در فرد منتظر می‌شود که این آثار در مراتب پایین تر به چشم نمی‌خورد. بحث فعلی مابه درجات پایین انتظار که اثر چندانی در فرد ندارد، ناظر نیست. بر این اساس، مقدماتی که حال انتظار را در فرد به درجه قابل توجه و مؤثری می‌رساند، در چهار عامل خلاصه می‌کنیم:

فروشگاه تخصصی کتب دینی

عوامل ایجاد کننده انتظار

اول: یقین داشتن به وقوع چیزی. یعنی اینکه انسان واقع شدن چیزی را به طور قطع و یقین بداند و هیچ شک و تردیدی در آن نداشته باشد. در این صورت انتظار وقوع آن خودبه خود در شخص حاصل می‌گردد. هر قدر این علم و یقین قوی تر باشد، انتظار وقوع آن هم شدیدتر است.

دوم: نزدیک دانستن وقوع آن چیز. ممکن است واقع شدن چیزی را انسان با قطع و یقین بداند، ولی وقوع آن را در آینده‌ای دور بیند. در این صورت حالت انتظار برای آن واقعه ضعیف است. هر قدر وقوع آن را نزدیک‌تر بیند، انتظارش در مورد آن بیشتر خواهد بود.

فصل اوّل: وجوب انتظار ۲۱

سوم: دوست داشتن آن وضعیتی که به وقوع آن علم دارد. انسان هر اندازه چیزی را که خبر از وقوعش داده‌اند بیشتر دوست بدارد، حالت انتظارش نسبت به آن شدیدتر می‌شود. چه بسا خبر قطعی از واقع شدن چیزی به انسان داده شود ولی آن چیز مطبوع و محبوب او نباشد، در این صورت قطعاً انتظارش نسبت به آن کمتر و ضعیف‌تر می‌باشد.

چهارم: دوست داشتن آن کسی که خبر از آمدنش داده‌اند. اگر انسان به آمدن کسی یقین داشته باشد، هر قدر او را بیشتر دوست بدارد، آمدنش را بیشتر انتظار می‌کشد.

اگر این چهار عامل در مورد وقوع چیزی موجود باشد، قهرآ و قطعاً انتظار وقوع آن هم قابل توجه خواهد بود و هیچ نیازی به امرِ نسبت به آن نیست. به کسی که این مقدمات برایش حاصل شده، لازم نیست گفته شود که: «منتظر باش!» چون او قطعاً متنظر هست. حتی نمی‌توان گفت: «منتظر نباش!» زیرا با وجود این عوامل، او نمی‌تواند متنظر نباشد.

در مورد انتظار ظهور امام عصر^{علیهم السلام} هم مطلب از همین قرار است^۱. برای آنکه حال انتظار ایشان در کسی پیدا شود، باید مقدماتش فراهم شود. اگر مقدمات محقق باشد، انتظار هم هست و نیازی به امرِ نسبت به آن نیست و اگر آن مقدمات نباشد، انتظار حاصل شدنی نیست. مهم‌ترین این مقدمات همان چهار عامل مذکور است:

۱ - البته انتظار ظهور یک مصلح جهانی در غیر اسلام هم مطرح بوده است ولی مبنای ما در این کتاب بحث انتظار در فرهنگ امامیه (شیعیان دوازده امامی) است که در آن، منجی بشر شخص حضرت حجۃ بن الحسن العسكري عجل الله تعالیٰ فرجه الشریف هستند و انتظار را صرفاً نسبت به ظهور ایشان مطرح می‌کنیم.

اول، یقین به ظهور حضرت: هر قدر علم و یقین شخص به ظهور امام علیؑ بیشتر و عمیق‌تر باشد، انتظارش نسبت به آن بیشتر است. اگر خدای ناکرده‌شک و تردیدی در اصل وقوع آن داشته باشد، یا اعتقادش به آن سست و ضعیف باشد، انتظارش هم به همان اندازه کم و ضعیف و سست خواهد بود و چه بسا به صفر برسد.

یقین قوی و محکم در این مسأله رابطه مستقیم با ایمان و اعتقاد شخص به وعده‌های قرآن و سنت دارد و هر قدر این ایمان و اعتقاد راسخ‌تر و عمیق‌تر شود، خودبه‌خود انتظارش نسبت به وقوع آن هم شدیدتر خواهد شد.

دوم، نزدیک دانستن امر ظهور: ممکن است کسی به اصل ظهور حضرت یقین داشته باشد، ولی وقوع آن را در آینده‌ای دور بینند. در این صورت انتظارش نسبت به آن سست و ضعیف می‌شود. ولی اگر آن چنانکه در احادیث اهل‌بیت علیؑ آمده است، امر ظهور را دور نپنداشیم، بلکه آن را نزدیک بینیم، آنگاه انتظار مانسوبت به آن شدیدتر می‌گردد. اینکه در دعای عهد می‌خوانیم:

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًاً وَ نَرَاهُ قَرِيبًاً^۱

آنها (کافران و ناباوران) ظهور امام علیؑ را دور می‌بینند، ولی ما آن را نزدیک می‌بینیم.

برای این است که حالت انتظار در ما شدیدتر گردد. چنین اعتقادی خودبه‌خود درجه انتظار را در انسان بالاتر می‌برد.
البته نزدیک دانستن ظهور با «استعجال» که در روایات مذمّت شده

کاملاً متفاوت است و لازمه آن پیشگویی در مورد زمان ظهور هم نیست.

سوم، دوست داشتن ظهور امام علیهم السلام: کسی که به ظهور امام زمان علیهم السلام صدر صد معتقد است و موقع آن را هم نزدیک می‌بیند، هر قدر آن وضعیت موعود را بیشتر دوست بدارد، انتظارش نسبت به آن بیشتر خواهد بود و اگر آن را خوش نداشته باشد، انتظارش ضعیف و سست می‌شود. این دوست داشتن تنها زمانی به وجود می‌آید که مؤمنان تصویر روشنی از زمان ظهور حضرت داشته باشند تا اینکه نه تنها از آن نترسند بلکه برای وقوعش لحظه شماری کنند.

در قرآن و سنت، بشارت‌های متعددی در مورد نعمت‌های بی‌نظیر زمان ظهور ذکر شده است که در بخش دوم کتاب به گوشاهای از آن اشاره خواهد شد. اعتقاد و باور محکم نسبت به این بشارتها، خود به خود انتظارِ مؤمن را نسبت به آن بالا می‌برد.

چهارم، دوست داشتن خود امام عصر علیهم السلام: هر کس محبت و علاقه‌اش به امام زمان علیهم السلام بیشتر باشد، ظهور ایشان را بیشتر دوست می‌دارد و قهرأً انتظارش نسبت به قدم ایشان بیشتر و قوی‌تر خواهد بود.

با وجود این چهار عامل، انتظار نسبت به ظهور امام علیهم السلام خود به خود به وجود می‌آید و در صورت نبود یا ضعف این عوامل، انتظار هم ضعیف و کم‌اثر می‌شود. هرچه این مقدمات قوی‌تر باشد، انتظار هم شدیدتر می‌شود.

بنابراین برای عمل به وظیفه انتظار حضرت قائم علیهم السلام باید این

مقدمات را تقویت کرد. امر به انتظار حضرت، در حقیقت امر به ایجاد اینهاست و اگر بعضی از اینها هم اختیاری نباشد، باید مقدمات آنها را فراهم کرد.

مثلًا محبّت به امام علیؑ به محض اراده انسان و اختیارش حاصل نمی‌شود و ایجاد آن هم احتیاج به مقدماتی دارد؛ زیرا چنین نیست که به محض اراده انسان، محبّت نسبت به چیزی یا کسی در او به وجود آید. باید با انجام افعال اختیاری مناسب، کم‌کم زمینه‌های ایجاد آن را فراهم کرد تا خداوند لطف کند و محبّت انسان را نسبت به امامش بیشتر کند. به طور کلی شاید بتوان مهم‌ترین عامل را در ایجاد محبّت نسبت به امام عصر علیؑ و ظهور ایشان، معرفت آن عزیز دانست که در محل خود درباره زمینه‌های اختیاری آن بحث شده است.^۱

در مورد عامل اول و دوم نیز آشنایی بیشتر با کتاب و سنت و بشارت‌های مذکور در آنها، از طریق مطالعه کردن و جدی گرفتن و اهمیّت دادن و ... که همه، افعال اختیاری هستند، می‌تواند زمینه‌ساز علم و ایمان قوی‌تر و باور محکم‌تر باشد. به طور کلی عمل به وظایف اهل معرفت امام علیؑ در زمان غیبت ایشان، در این خصوص می‌تواند بسیار مؤثر باشد که توضیح آنها در محل مناسب خود آمده است.^۲

ناگفته نماند که امر به انتظار و به طور کلی همه امور غیراختیاری که در شرع موارد متعددی از آنها به چشم می‌خورد، باعث می‌شود که توجّه مکلف نسبت به آن جلب شود و فکر و دل او را به خود مشغول

۱ - درباره این بحث در حلقة سوم این سلسله درس‌ها سخن گفتیم.

۲ - این موضوع در حلقة چهارم مورد بحث واقع شده است.

فصل اول: وجوب انتظار ۲۵

نموده، آن را مهم بشمارد و برای تحقیق بخشیدن آن به فکر و تلاش بیفتند و این خودیک عامل اصلی برای به وجود آمدن آن حالت غیر اختیاری است. پس اوامری که در دین نسبت به امور غیر اختیاری (از جمله انتظار) وارد شده است، در تحقیق آنها بسیار مؤثر می باشند.

